

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 22. decembra 1875.

Obseg: Razglas gospodarjem, ki želijo semena Ruskega lanú. — Kako dosedanje železne vage s kembeljnomo predelati za domačo rabo po novi vagi. — Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi. (Konec.) — Iz občnega zbora družbe kmetijske Kranjske 14. nov. t. l. (Dalje.) — Postava o stavbah na Kranjskem. (Dalje.) — Ljudsko šolstvo na Kranjskem v preteklem šolskem letu 1874/5. — Ozir na državni zbor Dunajski. — Mnogovrstne novice. — Mati ga izdá. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razglas gospodarjem, ki želijo semena Ruskega lanú.

Družba kmetijska Kranjska bode prihodnjo spomlad zopet v stanu gospodarjem našim pravo seme Ruskega (Rigajskega) lanú iz državne podpore po nižji ceni dati, kakor je na prodaj v štacunah.

Da pa odbor vé, koliko semena naj naroči, zato vabi gospodarje, kateri želijo tega lanú, ki v vsem prekosí naš domači in vsak drug lan, se kmalu, zadnji čas pa do svečnice oglasijo pismeno ali ustmeno v pisarnici odborovi, da odbor potem vé, koliko vaganov ga ima skupaj naročiti.

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske
v Ljubljani 15. decembra 1875.

Kako dosedanje železne vage s kembeljnomo predelati za domačo rabo po novi vagi.

Spisal M. Brežnik, učitelj na Štaj. Ljubnem.

Le še malo dni — in stopili bodemo z novim letom v dobo nove mere in vage — v dôbo meterskih mér.

Ni tedaj čuda, da se vzlasti med kmeti sliši govornica: „bomo li morali svoje ročne železne tehtnice s kembeljnomo „rimske vage“ (Schnellwage) imenovane zavreči in škodo trpeti?“

Res je po deželi skoro v vsaki hiši za domače potrebe taka vaga, ki je vredna več ali manj, po velikosti in teži. Ko bi se morale vse te vage le za staro železnino prodati, tisoče in tisoče bi marsikaka dežela izgubila pri tem.

Da se ta škoda odvrne, vendar pa postavi o novi meri in vagi zadostí, naj vam, dragi gospodarji, povem, da bo mogoče, stare rimske vage s kembeljnomo za domačo vago po novih utežih — namreč za kilograme — rabiti; prenarediti se bode moral samo kembelj (Laufgewicht).

Kako pa?

Povedati moram, da bo moral kembelj težji biti. Koliko pa? — Toliko le: Kolikor funtov vaga ali tehta kembelj sedaj, natanko toliko kilogramov mora za novo vago kembelj vagati ali težak biti. To je glavno pravilo za tehtnice.

Dajmo en izgled: Ako vaga kembelj 2 funta, mora potem 2 kilograma vagati; če vaga sedaj 3 funte (3), potem mora vagati 3 kilograme (klgr.); če vaga 3½ funte, mora potem 3½ klgr. težak biti. Iz tega se razvidi, da kembelj mora biti teži, zato, ker je kilogram teži kakor funt. Zato se bode moralo prikovati kembeljnu toliko železa, da bo za toliko kakor je rečeno, teži. Natanko se z desetinskimi (decimalnimi) številkami preračuna, koliko da je treba dostaviti kembeljnu.

Povedati pa hočem tudi z navadnimi številkami. Kembelj take vage se zvaga, in recimo, da je 3 in četrt funta težak. Koliko se mora temu prikovati? — Toliko kolikor so 3 kilogrami in četrt kilograma teži od 3 funtov in četrt funta. Tri cele in četrt funta je en kilogram in 82 dekagramov, še manjka do 3 kilogr. in 25 dekagramov = en kilogram in 43 dekagr. Ravno toliko se kembeljnu železa dostavi.

Vsak kovač ali ključar to lahko kembeljnu prikuje. Vendar mora tudi na vrhu ljuknico narediti v kembelj, da se bodo mogle va-nj tudi te vrste tehtnice štempljati.

Rimske vage bodo potem vlekne na mali strani v vsaki zarez ¼, ½, ¾, 1 kilogram itd. Na večji strani bodo pa na vsaki zarez vlekne cel kilogram naprej do 5, 10, 15, 20, 100 kilogramov, kakor koli so konstruirane.

Nekatere naše stare vage vlečejo na večji strani precej na prvi zarez zdaj 25 funtov, druge 10; to je različno. Vendar bodo ravno tako v istih zarezih, kolikor sedaj funtov vlečejo, tudi z dostavljenim kembeljnomo kilograme vlekne. Imena za firnike ¼, ½, ¾ 1 funt se lahko enačijo s ¼, ½, ¾, 1 kilogramom ali pa 25, 50, 75, 100 dekagrami ali 1 kilogramom.

To veljá za malo stran.

Za večjo stran naj se pa namesti imena funt imé kilogram izreka, na pr. 25 zarez je 25 funtov bilo poprej, sedaj naj se reče 25 kilogramov itd.

Ali pa bodo po tem načinu pravične kmečke sedanje vage? Ali se bo moglo z vagami te vrste natančno vagati?

Odgovorim Vam, da, kdor konstrukcijo rimskih vag razume, bo vedel, da železna palica, na kateri so zarez, ni nič drugega nego dvigalo (Hebel). Os (Axe) je podlaga, in skledica z verigami obešena na drugi konec dvigala, je za utežnost (Last). Ako prostovoljno kembelj obesimo na palico, in denemo v skledico